

“Luister je ook naar mij?”

Meer (lees-)motivatie door inbreng van leerlingen.

“Als je lang leest, ben je de hele tijd bezig met iets wat geen werk is.” Dit was een van de eerste antwoorden van een leerling op de vraag hoe hij het stillezen ervaart. En deze kwam hard aan. Wordt lezen dan echt als nutteloos gezien? Tijd voor een praktijkonderzoek waarin onderzocht wordt hoe leerlingen op de Sint Jozefbasisschool in 't Zand de stilleles ervaren.

Iedere morgen begint groep zes met stillezen in de klas. Zowel in de aula als in het klaslokaal staan AVI-boeken waar de leerlingen op hun eigen niveau een boek kunnen uitkiezen. Juf leest met een groepje zwakke lezers. De andere leerlingen zitten met hun boek aan hun tafel tussendoor kijkend op de klok om te zien hoe lang de leesles nog duurt. Aan het einde van de les mogen ze hun bladzijde aflezen, maar iedereen is al druk bezig om zijn of haar boek op te ruimen. Iedereen lijkt er wel letterlijk en figuurlijk klaar mee te zijn. Wat is hiervan de oorzaak en nog wel belangrijker: hoe zou deze motivatie verbeterd kunnen worden?

Intrinsieke motivatie

Edward Deci en Richard Ryan (2000) hebben veel onderzoek gedaan naar motivatie. Zij hebben onderzocht dat de bron van motivatie in het kind ligt. Zij noemen dit *intrinsieke motivatie*. Hierbij willen leerlingen zelf met de leerstof aan de slag gaan omdat zij zelf willen leren (Castelijns, Segers, & Struyven, 2011).

Dat is precies de grootste wens op de Sint Jozefbasisschool: leerlingen die uit zichzelf willen leren en dus ook lezen!

Maar hoe raken leerlingen dan intrinsiek gemotiveerd? Volgens Deci & Ryan (2000) moet er rekening gehouden worden met de drie aangeboren basisbehoeften. Deze zijn: autonomie, relatie en competentie.

- Bij *autonomie* gaat het om de behoefte om vrij te kiezen, te beslissen en zelf te mogen sturen in het handelen (Bors, & Stevens, 2010).
- Bij *relatie* gaat het om de behoefte om ergens bij te horen en zich gewaardeerd te voelen (Ros, Castelijns, Loon van, & Verbeeck, 2014).
- Bij *competentie* gaat het om de behoefte om zich bekwaam te voelen en om eigen doelen te bereiken (Bors, & Stevens, 2010), waarbij er wordt gezocht naar optimale uitdagingen (Verbeeck, 2010).

Is aan deze drie basisbehoeften voldaan, dan is er sprake van welbevinden, motivatie, inzet en zin in leren (Bors, & Stevens, 2010).

Psychologische basisbehoeften	Competentie	leerlingen weten wat de leerdoelen en succescriteria zijn leerlingen hebben duidelijkheid op welke wijze het proces en werk beoordeeld wordt leerlingen hebben uitdaging
	Autonomie	leerlingen kunnen zelf keuzes maken leerlingen hebben invloed op hun leeractiviteiten leerlingen zien het belang van de leerdoelen leerlingen hebben inspraak
	Relatie	leerlingen voelen zich gewaardeerd leerlingen voelen zich vrij om vragen te stellen leerlingen voelen zich serieus genomen

figuur 1

In gesprek met leerlingen

Bovenstaande stellingen (zie figuur 1) zijn als uitgangspunt gebruikt om te achterhalen hoe leerlingen uit groep zes van de Sint Jozefbasisschool de stilleesles ervaren. *“Weet je waarom we stillezen op school?”* *“Heb je nog uitdaging tijdens het lezen?”* *“Vind je dat je voldoende keuzes hebt tijdens het lezen?”*

De leerlingen vonden het best lastig om antwoord te geven op hoe zij de basisbehoeften tijdens de stilleesles ervaren. Ondanks dat er meerdere malen per schooljaar met hen besproken wordt wat zij graag willen leren, wat hun doel daarbij is en hoe zij dit willen bereiken. Maar hoe kun je antwoord geven op vragen over hoe je iets ervaart, als je niet weet hoe het anders kan? Ze geven zichzelf dan ook best hoge cijfers voor hun ervaring met autonomie, relatie en competentie.

Door het stellen van de juiste vragen, werkelijk interesse te tonen en begrip te hebben, kunnen leerlingen toch heel goed aangeven wat ze willen. Daardoor alleen al leek de intrinsieke motivatie geprikkeld: niet denken aan wat juf wil, maar hoe zij het zelf zouden willen.

Alle leerlingen willen meer keuze aan boeken, zowel in niveau als in soort. Ze denken dat ze zich dan ook meer competent zullen voelen. Over de doelen moet iedereen lang nadenken. Moeilijke woorden leren en snel kunnen lezen, worden genoemd, maar er wordt ook aangegeven dat er in de klas nog nooit over leesdoelen is gesproken.

Hoe ervaren leerlingen de basisbehoeften?

Uit deze antwoorden kunnen we afleiden hoe de leerlingen de basisbehoeften ervaren tijdens de stilleesles. Zij geven eigenlijk aan zij te weinig autonomie ervaren. Zij willen graag invloed hebben op de leesles door het hebben van keuzemogelijkheden. Door meer invloed te krijgen op de keuze aan boeken zal ook het gevoel van competentie toenemen.

Bovendien moeten leesdoelen duidelijker worden en moet er gezocht worden naar bijbehorende uitdagingen. Belangrijk hierbij is de relatie. Volgens Van Herpen (2013) is een goede relatie nodig om autonomie te verlenen.

Ideeën kwamen er dan ook volop. Van meer keuze aan boeken, het lezen van elkaars werkstukken tot het lezen van woordjes. Ze willen wel eens wat anders dan alleen maar stillezen, zoals het flitsen van woorden op het bord of lezen met een maatje. Soms vinden leerlingen dat lezen ook wel lekker gek mag door zelf een leeshouding te kiezen... En dat allemaal afhankelijk van het doel wat zij kiezen. Hoe zal dit er in de praktijk uitzien?

Hoe ziet de stilleesles er nu uit?

Iedere morgen begint groep zes nog steeds met lezen in de klas. De leerlingen komen enthousiast de klas binnen en pakken uit zichzelf hun tijdschriftenhouder. De inhoud verschilt per leerling. De één heeft er AZ-boeken in staan, de ander een AVI-boek, een tijdschrift en een informatieboek.

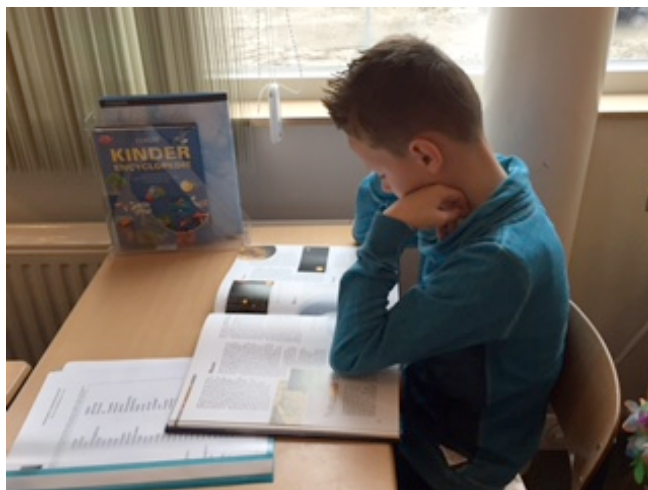
Wat iedereen er in heeft staan, is een eigen portfoliomap. Hierin noteren de leerlingen wat ze willen leren en hoe ze dit gaan doen. Tijdens het lezen liggen een paar leerlingen languit op de grond, leest een leerling een andere leerling voor, wordt er geflitst op de computer, maar het meest opvallende is toch wel dat er door iedereen heel aandachtig én met plezier wordt gelezen. Aan het einde van de leesles worden de doelen besproken en gevraagd of iemand nog hulp nodig heeft of vragen heeft.

Het stellen van doelen en hoe deze te bereiken, vinden de leerlingen nog lastig. Hoe kan een leerling bijvoorbeeld zelf controleren of hij een tekst begrijpt? Ook daarvoor kunnen leerlingen zelf een oplossing bedenken. *“Ik vind dat ik mijn doel bereikt hebt als ik van een tekst bijna geen woorden meer rood hoef te kleuren. Dan begrijp ik het.”* Wauw, weer een bevestiging waarom een leerkracht echt niet alles zelf hoeft te bedenken! Zelf kunnen de leerlingen dit heel goed, misschien nog wel beter.

Tot slot...

En hoe ervaren de leerlingen het dat er meer rekening wordt gehouden met hun basisbehoeften tijdens het stillezen? Heel goed! Zoals een leerling laatst zei: *“Het is echt veel leuker. Ik heb heel leuke boeken. Anders ging ik gewoon lezen omdat dat moest, en nu weet ik waarom ik het doe!”* Alleen de naam moet nog veranderd worden, want stillezen alleen is het echt niet meer...

Literatuur:

- Bors, G., & Stevens, L. (2010). *De gemotiveerde leerling*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Castelijns, J., & Segers, M. (2011). *Evalueren om te leren*. Bussum: Coutinho.
- Herpen, M. v. (2013). *Ik, de leraar*. Driebergen: Wihabo.
- Ros, A., Castelijns, J., Loon van, A., & Verbeeck, K. (2014). *Gemotiveerd leren en lesgeven*. Bussum: Coutinho.
- Ryan, R., & Deci, E. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Class Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 54-67.
- Verbeeck, K. (2010, oktober 5). *Op eigen vleugels*. 's-Hertogenbosch: KPC Groep. Opgeroepen op oktober 8, 2014, van www.kpcgroep.nl: <http://www.kpcgroep.nl/kpc-groep/publicaties/op-eigen-vleugels.aspx>